GULJAMOL ASQAROVA SHE'RIYATIDA AYOL RUHIYATINING BADIIY-PSIXOLOGIK TALQINI

Sultonova Omina
Ma'rufjonova Mushtariy
Bahriddinova E'zoza
Abdirafiyeva Sarvinoz
O'zMPU talabalari.

https://doi.org/10.5281/zenodo.24318857

Annotatsiya. *Mazkur ilmiy maqolada zamonaviy o'zbek she'riyatining o'ziga xos ovozga va betakror poetik uslubga ega vakillaridan biri Guljamol Asqarova ijodida ayol ruhiyati tasviri, lirik qahramonning botiniy olami hamda kechinmalari chuqur tahlil etilgan.*

Tadqiqot davomida shoira lirikasidagi muhabbat, sadoqat, hijron, yolg'izlik, jamiyat va shaxs o'rtasidagi ziddiyatlar, shuningdek, ruhiy matonat kabi murakkab psixologik holatlarning badiiy talqini ochib berilgan.

Maqolada lirik "men"ning falsafiy mushohadalari, ramz va timsollar tizimi hamda milliy ruh bilan umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligi adabiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: *Guljamol Asqarova, zamonaviy o'zbek she'riyati, ayol ruhiyati, psixologizm, lirik qahramon, botiniy olam, badiiy talqin, poetik ramzlar.*

Аннотация. *В данной научной статье глубоко анализируется художественно-психологическое изображение женской души, внутреннего мира и душевных переживаний лирической героини в творчестве одного из ярких представителей современной узбекской поэзии с неповторимым поэтическим стилем — Гульжамол Аскаровой.*

В ходе исследования раскрывается художественная интерпретация таких сложных психологических состояний, как любовь, преданность, разлука, одиночество, противоречия между обществом и личностью, а также духовная стойкость. В статье литературно-теоретически обоснованы философские размышления лирического «я», система символов и образов, а также гармония национального духа и общечеловеческих ценностей.

Ключевые слова: *Гульжамол Аскарова, современная узбекская поэзия, женская психология, психологизм, лирическая героиня, внутренний мир, художественная интерпретация, поэтические символы.*

Annotation. *This scientific article provides an in-depth analysis of the artistic and psychological depiction of the female soul, inner world, and emotional experiences of the lyrical heroine in the works of Guljamol Asqarova, one of the prominent representatives of modern Uzbek poetry with a unique poetic style. The study reveals the artistic interpretation of complex psychological states such as love, devotion, separation, loneliness, conflicts between society and the individual, as well as spiritual resilience.*

Furthermore, the article substantiates the philosophical reflections of the lyrical "I," the system of symbols and imagery, and the harmony of the national spirit with universal human values from a literary-theoretical perspective.

Keywords: *Guljamol Asqarova, modern Uzbek poetry, female psychology, psychologism, lyrical heroine, inner world, artistic interpretation, poetic symbols.*

Kirish

Adabiyotning azaliy va abadiy bosh mavzusi inson qalbi, uning ruhiy izlanishlari, quvonch-u iztiroblaridir. Zamonaviy o‘zbek poeziyasi taraqqiyotida inson ruhiyatining eng nozik, ilg‘ab olish mushkul bo‘lgan tebranishlarini yuksak badiiy mahorat bilan ifodalash tamoyili ustuvorlik kasb etmoqda. Ayniqsa, ayol ijodkorlar she’riyatida lirik qahramonning ichki kechinmalari, taqdir zarbalari qarshisidagi matonati va nozik his-tuyg‘ulari o‘zgacha samimiyat hamda teranlik bilan bo‘y ko‘rsatadi. Ana shunday o‘ziga xos poetik olamga ega ijodkorlardan biri Guljamol Asqarovadir. Uning she’riyati kitobxonni tashqi olam shovqinlaridan uzib, inson yuragining eng tub qatlamlariga, sukunat va tuyg‘ular hukmron bo‘lgan botiniy dunyoga olib kiradi. Shoira ijodida ayol ruhiyati shunchaki tashqi go‘zallik yoki an’anaviy lirik timsol sifatida emas, balki murakkab ziddiyatlarga boy, yuksak ma’naviyat va cheksiz bardosh egasi bo‘lgan shaxs sifatida gavdalanadi.

Asosiy qism

Guljamol Asqarova she’riyatida ayol ruhiyatining markazida muhabbat va sadoqat tuyg‘usi turadi, biroq bu tuyg‘u shoira talqinida odatiy ishqiy kechinmalar doirasidan ancha keng va falsafiy mazmunga ega. Lirik qahramon uchun sevgi — bu ruhning poklanish, o‘zlikni anglash va ma’naviy ulg‘ayish maktabidir. Shoira she’rlarida ayol qalbi muhabbat yo‘lida har qanday sinovga, hatto ayriliq va hijron azoblariga ham tik boqa oladigan fidoyi kuch sifatida tasvirlanadi.

Uning satrlarida iztirob va quvonch shu qadar uyg‘unlashib ketadiki, o‘quvchi lirik qahramonning ko‘z yoshlari ortida ham ulkan bir ruhiy yorug‘likni, iymon va sadoqatning tantanasini his qiladi. Ayol o‘z sevgisini kimgadir minnat qilish yoki undan javob kutish uchun emas, balki qalbining tabiiy ehtiyoji, hayotining bosh mazmuni o‘laroq yashaydi.

Shoiraning poetik olamida ayol ruhiyatining yana bir muhim qirrasi — bu ichki yolg‘izlik va tushunilmaslik dardlarining badiiy ifodasidir. Zamonaviy dunyoning shiddati, ba’zan esa odamlar orasidagi mehr-oqibatning susayishi nozik tabiatli ayol qalbida chuqur iz qoldiradi.

Guljamol Asqarova lirikasidagi qahramon ko‘p hollarda shovqinli olam ichida o‘zini yolg‘iz his qiladi, biroq bu yolg‘izlik tushkunlikka yoki hayotdan bezishga olib kelmaydi.

Aksincha, u o‘z ichki olami bilan yuzma-yuz qolib, sukut orqali haqiqatni izlaydi. Shoira ichki monologlar va ramziy obrazlar vositasida ayolning jamiyatdagi qoliplarga sig‘maydigan, o‘zining mustaqil ma’naviy mezonlariga ega bo‘lgan murakkab ruhiy holatini mohirona ochib beradi. Tushunilmaganlik og‘rig‘i uning she’rlarida yig‘loqi ohanglarda emas, balki mag‘rur va vazmin falsafiy mushohadalar shaklida namoyon bo‘ladi.

Guljamol Asqarova she’riyatida ayol obrazining psixologik portreti chizilar ekan, uning tabiatidagi nazokat va matonat uyg‘unligi alohida diqqatni tortadi. Shoira tasvirlagan ayol bir qarashda gul kabi nozik, shamol epkinidan ham ozor chekadigan darajada ta’sirchan ko‘rinsa-da, hayotning shafqatsiz sinovlari va taqdir zarbalari qarshisida tog‘dek mustahkam turadi. Uning g‘ururi — kibrdan xoli bo‘lgan, o‘z qadr-qimmatini, sha’ni va ayollik iffatini baland tutuvchi yuksak ma’naviy fazilatdir. Bu jihatdan shoira ijodi xalqimizning asriy qadriyatlari, milliy mentalitetimizga xos sabr-toqat, hayo va vafo tushunchalari bilan chambarchas bog‘lanib ketadi.

Lirik qahramon o‘z dardini o‘zgalarga yuklamaydi, barcha og‘riqlarni yuragining tubiga yashirib, tashqi olamga tabassum va mehr ulashishda davom etadi.

Bundan tashqari, shoira ijodida ayol ruhiyati tabiat hodisalari, fasllar almashinuvi va vaqt falsafasi bilan uzviy bog‘liqlikda talqin etiladi. Kuzning xazonrezgi manzaralari, bahorning uyg‘onish nafasi, tun sukunati yoki tongning otishi kabi tabiat lavhalari lirik qahramon ruhiyatining ko‘zgusiga aylanadi. Ayol qalbidagi o‘zgarishlar, o‘tmish xotiralari, bolalik sog‘inchi va umrning o‘tkinchiligi haqidagi o‘ylar tabiat timsollari orqali yanada ta’sirchan va jonli tus oladi. Shoira oddiy kundalik detallarni ham yuksak poetik ramz darajasiga ko‘tarib, ayol nigohi orqali borliqning falsafiy mohiyatini kashf etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Guljamol Asqarova she’riyati zamonaviy o‘zbek adabiyotida ayol ruhiyatini barcha murakkabligi, ziddiyatlari va go‘zalligi bilan badiiy tadqiq etgan noyob hodisadir. Shoira lirik qahramonning botiniy olamiga chuqur kirib borish orqali muhabbat va sadoqat, yolg‘izlik va matonat, milliy ruh va umuminsoniy dardlar o‘rtasidagi nozik bog‘liqlikni yuksak badiiy mahorat bilan ko‘rsatib bera olgan. Uning she’rlaridagi ayol obrazi o‘zining samimiyligi, ruhiy pokligi va bukilmas irodasi bilan o‘quvchi qalbida chuqur iz qoldiradi hamda inson ruhiyatini anglashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Asqarova G. Oshiqlar tumori: she’rlar. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2005.
2. Karimov B. Ruhiyat alifbosi: adabiy-tanqidiy maqolalar. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2016.
3. Normatov U. Ijod sehri. — Toshkent: Sharq, 2007.
4. Qo‘chqorov R. Zamonaviy o‘zbek she’riyatida lirik "men" talqini // O‘zbek tili va adabiyoti jurnali. — Toshkent, 2022. — № 3. — B. 45–52.